
Kyrkomötet
Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:11

Psykisk ohälsa

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:80 i vilken föreslås ett ökat stöd till stift och församlingar i arbetet mot psykisk ohälsa. Utskottet konstaterar att arbetet mot psykisk ohälsa är en angelägen fråga och att Svenska kyrkans arbete med psykisk ohälsa redan idag är omfattande. Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motionen.

Till betänkandet finns en reservation.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:80.

Motionens förslag

Motion 2021:80 av Margareta Andersson, Psykisk ohälsa

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ökat stöd till stift och församlingar i arbetet mot psykisk ohälsa.

Bakgrund

Svenska kyrkan har på olika sätt uppmärksammat psykisk ohälsa. Det har skett och sker i diakonin, i sjukevård och övrig verksamhet som kommer i kontakt med människor. Stadsmissionen har samtalsmottagningar för barn och unga på ett antal platser i landet. På flera platser sker samverkan mellan exempelvis kommunen och Svenska kyrkan kring verksamheter som vill stödja barn och ungdomar som på olika sätt lever i utsatthet.

Svenska kyrkan vill se hela människan och arbetar med andlig hållbarhet och existentiell hälsa – förmågan att tro på och ta vara på livet. Existentiell hälsa är en viktig del av människans välbefinnande och är en nyckel till att motverka den ökande psykiska ohälsan. Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) påverkar den existentiella hälsan även hur man uppfattar sin fysiska, psykiska och sociala hälsa.

I det ekumeniska arbetet, som samordnas av Sveriges kristna råd, SKR, sätter man varje år fokus på diakonin i september. Under åren 2016 och 2017 var fokus på ungdomars psykiska hälsa och ohälsa och 2018 och 2019 var temat äldres psykiska ohälsa, under 2020 och 2021 är temat ensamhet.

I SKR:s rapport *Utsatthet i pandemitid – kyrkornas bild 2020* analyseras särskilt åtta utsatta grupper i samhället, däribland hemlösa, äldre med låga inkomster, papperslösa och utsatta EU-medborgare. Rapporten beskriver varje grupp, samt ger en analys om behov av mobilisering på akut och lång sikt. I samband med lanseringen av rapporten sa Karin Wiborn, dåvarande generalsekreterare för SKR:

Behovet av stöd till dessa grupper ökar kraftigt just nu. Kyrkorna och dess diakonala organisationer kommer att möta nya målgrupper och framför allt ett ökat antal människor i psykisk ohälsa i sviterna av covid-19 på grund av bland annat arbetslöshet och hemlöshet.

Rapporten beskriver både nya och sedan tidigare kända grupper som lever i utsatthet. En ny grupp är unga som tidigare varit timanställda och som nu tappat fotfästet och står utan arbete, mat och bostad. Kyrkorna ser också en märkbar ökning av fattiga äldre och ensamma som besöker den öppna verksamheten för att få mat och gemenskap. Mycket av den sociala verksamheten sker idag utomhus. Härbärgen har fått spridas ut till flera lokaler för att människor ska kunna vila smittsäkert.

Psykisk ohälsa under pandemin

En studie från Uppsala universitet visar att den mentala ohälsan har ökat kraftigt under pandemin. 1 500 personer i åldern 18–88 år svarade på forskarnas webbenkät mellan mitten av maj 2020 och mitten av juni 2020. 30 procent av deltagarna led av depression, jämfört med 10,8 procent i en jämförbar studie från 2013. 24 procent hade ångest, tidigare var den siffran 14,7 procent. 38 procent hade också svårt att sova, men här fanns inte jämförbara siffror i den tidigare studien. Sverige ligger på samma nivå som rapporterats från andra europeiska länder och Kina.

De som löper störst risk att drabbas är människor som har en tidigare historia av mental ohälsa. Även personer med fysisk ohälsa och de som är oroliga för sin ekonomi är mer sårbara. När det gäller ålder mätte yngre personer, mellan 18 och 30 år, sämst.

En sammanställning som Folkhälsomyndigheten gjort av internationell forskning visar också att det psykiska välbefinnandet verkar ha minskat samtidigt som psykiska besvär har ökat under pandemin. Det tycks finnas ett samband mellan att uppge psykiska besvär och att själv ha varit sjuk i covid-19 eller att ha en närstående eller bekant som varit det.

Ytterligare vetenskapliga studier bekräftar bilden – till exempel en brittisk undersökning, publicerad i april 2020, som visade att patienter som haft covid-19 löper en förhöjd risk att drabbas av psykiatriska problem (The Lancet Psychiatry). Forskare vid Högskolan väst i Trollhättan har visat att särskilt flickor samt ungdomar med distansundervisning drabbats av en sämre psykisk hälsa.

I en sammanställning av den internationella vetenskapliga litteraturen om covid-19-pandemin och psykisk hälsa som Folkhälsomyndigheten gjort är bilden däremot splittrad. Flera studier pekar på ökade psykiska besvär och ökad upplevd ensamhet, andra gör det inte.

I studien *Omtanke2020: Psykisk och allmän hälsa i Sverige under covid-19-pandemin* – samarbetar svenska forskare med kollegor i Danmark, Norge, Island, Estland, Skottland och USA. Där kommer deltagarna följas under fem års tid efter det att Folkhälsomyndigheten markerat att pandemin är över för att långsiktigt se vilka konsekvenser pandemin fått på den mentala hälsan.

Tillsammans med Västerås stift och forskare inom området utarbetar nationell nivå ett material kring barns och ungas psykiska hälsa med namnet *Meningen med mig*. Arbetet beräknas vara klart under 2021 och kan användas av stift och församlingar.

Behandling vid tidigare kyrkomöten

Frågor som rör psykisk ohälsa har behandlats av kyrkomötet vid flera tillfällen. Till kyrkomötet 2005 inkom två motioner om suicidprevention (2005:17 och 2005:107).

Kyrkolivsutskottet (Kl 2005:8) föreslog med anledning av motionerna att kyrkostyrelsen skulle få i uppdrag att utreda vad Svenska kyrkan kan göra för att bidra till att förebygga självmord, vilket även blev kyrkomötets beslut.

Året efter, 2006, behandlade kyrkomötet motion 2006:7 som handlade om att öka Svenska kyrkans tillgänglighet, främst via telefon. Kyrkolivsutskottet ansåg att tillgänglighet är en viktig fråga för Svenska kyrkan, men eftersom kyrkostyrelsen redan påbörjat ett arbete inom området föreslog utskottet att motionen skulle avslås (Kl 2006:3). Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Till 2014 års kyrkomöte hade det inkommit en motion (2014:66) som handlade om utökad familjerådgivning. Utskottet ansåg att kyrkostyrelsen redan verkar för att Svenska kyrkans familjerådgivning ska utvecklas. I betänkandet konstaterade kyrkolivsutskottet (Kl 2014:17) att det redan finns en handläggare med ansvar för samordning av kyrkans familjerådgivning och att det i uppdraget ingår bland annat att bistå församlingar vid nyetablering av mottagningar. Vidare att barn och unga erbjuds stöd inom ramen för verksamheten. Därför föreslog utskottet att motionen skulle avslås, vilket även blev kyrkomötets beslut.

Under kyrkomötet 2017 behandlades motion 2017:151 kring insatser för att motverka psykisk ohälsa bland unga. Kyrkolivsutskottet (Kl 2017:8) föreslog att motionen skulle avslås med motiveringen att mycket redan är gjort och mycket görs samt att det i första hand är församlingens ansvar. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:80.

Utskottet konstaterar att arbetet mot psykisk ohälsa är en angelägen fråga såväl för Svenska kyrkan som för hela samhället. Svenska kyrkans arbete med att betona existentiell hälsa och erbjuda samtal kring de stora livsfrågorna är det som ligger i uppdraget att vara kyrka. Utskottet ser med förhoppning fram emot det material som nu tas fram tillsammans med Västerås stift kring ungas psykiska hälsa med namnet Meningen med mig. Utskottet konstaterar vidare att Svenska kyrkans arbete med psykisk ohälsa redan idag är omfattande.

Utskottet föreslår därför kyrkomötet att avslå motion 2021: 80 i sin helhet.

Digitalt möte den 7 oktober 2021

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Sofia Rosenquist, ordförande

Mattias Nihlgård, sekreterare

Beslutande: Sofia Rosenquist, ordförande, Anton Härder, Cecilia Clausen, Ellen Leijen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Katarina Ramnerö Ödestad, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Sofia Särdaqvist, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng,

SK 2021:11 Anna-Karin Andersson, Eva-Mai Mineur Tynong, Kjell O Lejon, Bengt Olsson och Staffan Bjerrhede.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot beslutet till förmån för motion 2021:80.

Birgit Kullingsjö